

Når blir seksualitet skadelig hos barn og unge?

Og hva gjør vi med det?

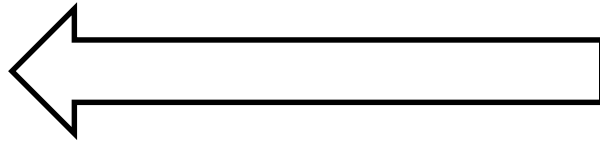
Kort opplæring om seksualitet

- Selvstimulering og orgasme antas å være potensielt tilgjengelig for de fleste barn når de er 5 år gamle.
- Seksualitet utgjør:
 - Tilgang på spenning og nytelse
 - Kropp som glede
 - Nærhet/omsorg
 - Avslappning
 - Avledning/virkelighetsflukt
 - Aksept
 - Sosial status
 - Makt

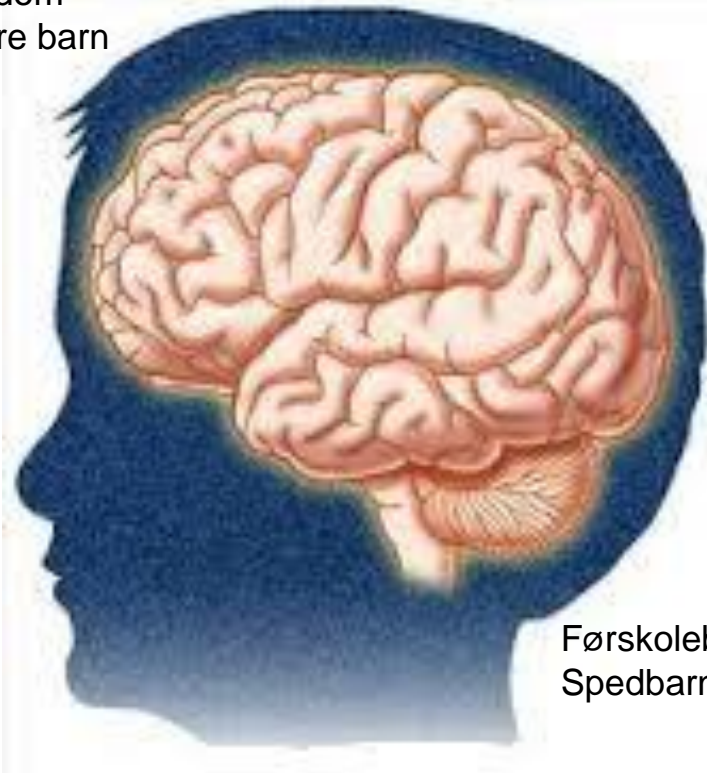
Forskjellen mellom et barns seksualitet og voksen seksualitet

- Drøft temaet i 3 minutter 2 og 2.

Hjernes utvikling

Voksen
Ungdom
Større barn

Førskolebarn
Spedbarn

-Hjernen som en muskel utvikles gjennom bruken;
«Use it, or lose it»

- Hjernelagrene formes og knyttes sammen gjennom samspill med andre, aller mest i de tidligste leveår.

“The limits of my language
means the limits of my world”

- Ludwig Wittgenstein

3 viktige rapporter

- NKVTS rapport 2016: Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep: En nasjonal kartleggingsundersøkelse. Oslo.
- NKVTS rapport 2017: *”Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Kunnskap og erfaringer fra de nordiske landene og Storbritannia. Forslag til en landsdekkende struktur.”* Oslo.
- NKVTS rapport 2018: *Tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.* Oslo.

NKVTS rapport 2018 om tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.

- Konklusjon:
 - Behov for generell kompetanseheving
 - Behov for nasjonale føringer om samarbeid og rolleavklaring mellom instansene
 - Behov for kommunale handlingsplaner
 - Bedre tilgjengelighet av skolehelsesøster
 - Viktigheten av konsultasjonsteam
 - Bups behandlingsansvar må tydeliggjøres

Hva handler det om

- Forebygge seksuelle overgrep/vold mot barn
 - Skadelig seksuell atferd fra barn til barn er like skadelig som om det var fra en voksen
- Forebygge kriminell og sosial avvikende atferd hos utøveren
- Øke livskvaliteten
- Hjelp utøver og familier i krise for å avverge ytterligere konsekvenser

Ulike former for skadelig seksuell atferd (SSA)

- Skadelig seksuell atferd: Seksuell handling utført av barn og ungdom under 18 år som er utviklingsmessig upassende, kan være skadelig mot seg selv eller andre eller støtende mot andre barn, ungdom eller voksne (Utviklet fra Hackett, 2014)

Teknologisk assistert skadelig seksuell atferd (TA-SSA/online SSA)

- Et eller flere barn som deltar i seksuelle diskusjon eller handlinger ved hjelp av internett som regnes som upassende og/eller skadelig sett opp mot barnets alder eller utviklingsnivå stadiet (Hollis og Belton 2017)
- Teknologiasistert skadelig seksuell atferd inkluderer også digital atferd som kan være skadelig for barns daglige fungering, som kan sette barnet eller unge i fare eller kan medføre rettslige konsekvenser (Lewis, 2018)

Ulike tall

- Forskning er vanskelig på grunn av etiske og moralske aspekter sett opp mot alder og samtykkekompetanse.
- Forskningen spriker
 - Ulike definisjoner av seksuell atferd
 - Hvordan forstår vi svarene vi får.
 - Ulike populasjoner (Normalpopulasjonen vs egne grupper som er i hjelpesystemet).

Omfang

- Mossige og Stefansen: «Vold og overgrep mot barn og unge» (2016) :
 - Ca 29% av jenter og 7% av gutter har opplevd seksuelle krenkelser
 - Mellom 5-10% av jentene og 1-2 % av guttene har vært utsatt for voldtekt
 - Er jenta mellom 10-14 år så er det 40% sannsynlig for at utøver er en gutt mellom 15-19 år. Det er 29% sannsynlig for at han er under 15 år.
 - Er jenta over 15 år så er det i 63 prosent av tilfellene en gutt som er mellom 15-19 år som er utøver.

Janus centeret i Danmark

- JanusCentret er et udrednings- og behandlingstilbud til børn og unge med seksuelle adfærdsproblemer samt deres ofre og familier
- Tallmateriale: 420 utøvere og 555 utsatte i perioden 2003-2016
- Utøvere: 89 % gutter og 11% jenter
- Alder ved henvisningstidspunktet: 12.6 og alder ved første hendelse: 11.4
- Utsatte: 55.5% jenter og 44.5 % gutter.

Ofte sammensatte årsaker

Individuelle faktorer som går igjen:

- Tilknytningsvansker
 - Reguleringsvansker
 - Lærevansker
 - Konsentrasjonsvansker
 - Autisme
 - Sosiale vansker
- Situasjonelle forhold
 - Ca 2/3 har levd med/lever med omsorgssvikt
 - Ca 1/3 har opplevd egne seksuelle overgrep eller vært vitne til skadelig/lite hensiktsmessig seksualitet i hjemmet. (Omfanget er høyere ved lavere alder og når det gjelder jenter)

Hvem forgriper de seg på?

Danske tall (Populasjon > 400)

- 33% innen familie
- 45% venn/skole
- 12% på institusjon
- 4 % ukjent

Prognoser

- Uten behandling:
 - Ca 15-20% fortsetter etter fylte 18 år (metodiske svakheter)
 - Økt sannsynlighet for andre typer ikke seksuelle lovovertridelser.
- Med behandling (tall fra Janus centeret):
 - Mindre enn 10% gjentar seksuelle overgrep
 - Aldersadekvat fare for ytterligere kriminalitet
 - Erfaring fra Janus centeret indikerer at en vil kunne ha god effekt av forebygging
- Behandlingseffekt – optimistiske funn for ungdom
- Tydelig reaksjon er viktig!

Hvordan forstå den skadelig seksuell atferd

- "Good lives model":
 - Skadelig seksualitet er utgangspunktet et uttrykk for et ønske om å tilfredsstille et behov, men hvor man har en lite hensiktsmessig strategi
- 6 Grunnleggende behov:
 - Være frisk og sunn
 - Oppleve mestring og glede
 - Være seg selv og ha kontroll i eget liv
 - Ha mening og betydning
 - Ha relasjoner til andre
 - Være trygg og selvsikker

Ulike nivåer for hjelp

- Forebygging: Seksualundervisning, tilgjengelighet hos helsesøster, informasjon om hva som er lov/ulovlig, tydelige holdninger hos voksne.
- Tidlig intervensjon: Hva gjør vi når vi blir bekymret? Hvem tar snakken? Hvordan følger vi opp? Hvordan sikre en god prosess?
- Behandling: Hvilke samarbeidspartnere har vi når det er alvorlig bekymring? Samarbeidsrutiner og ansvarsfordeling

Forebygging

- Generell forebygging: Til alle: For eksempel seksualundervisning
- Selektiv forebygging: Til spesielt sårbare grupper. For eksempel barn/ungdom som sliter med regulering, innlæring, grenser, mellommenneskelige relasjoner. ART kan her være et viktig verktøy
- Utfordringer:
 - Komme inn tidlig nok.
 - Skape rammer hvor vi er innenfor toleransevidu
 - Generell kunnskap om temaet utover forplantningslære
 - Tydelige holdninger i personalgruppen

Tidlig intervensjon

- Hva gjør vi når bekymringen er vekket?
 - Hvem sitt ansvar er det å ta tak?
 - Har man tid til å følge opp videre?
 - Er vi tilgjengelige for barnet/ungdommen som videre referansepunkt
 - Har vi kunnskap nok om barns/ungdommens seksualitet?
 - Hva vet vi om porno?
 - Hvilke verktøy har vi tilgjengelig for å støtte oss på?
 - Hva hvis det vi gjør ikke er tilstrekkelig?

Behandling

- Tryggingsvurdering
- Behov for samarbeid

Ofte komplekse saker

Individuelle faktorer som går igjen:

- Tilknytningsvansker
 - Reguleringsvansker
 - Lærevansker
 - Konsentrasjonsvansker
 - Autisme
 - Sosiale vansker
- Situasjonelle forhold
 - Ca 2/3 har levd med/lever med omsorgssvikt
 - Ca 1/3 har opplevd egne seksuelle overgrep eller vært vitne til skadelig/lite hensiktsmessig seksualitet i hjemmet. (Omfanget er høyere ved lavere alder og når det gjelder jenter)

Behandling

- Tryggingsvurdering
- Viktig med samarbeid til barnets beste.
- Viktige instanser som stort sett alltid bør være inne: Barnehage/skole, PPT, skolehelsetjenesten, Barnvern og BUP.
- I tillegg kan konfliktrådet være en viktig ressurs
- Samarbeidsrutiner også med justis
- Forståelse for de juridiske rammene
- Det finnes gode verktøy som gjør jobben både lettere og bedre: AIM2
- Husk ivaretagelse

Statens Barnehus Oslo som en ressurs

- Lang erfaring med avdekking og oppfølging av seksuelle overgrep både fysiske og på nett.
 - Et dedikert team som har hatt tidlig fokus på utøvere
 - Mye erfaring fra å jobbe med både utøvere og utsatte
 - Jobber med behandling og gjenoppbyggende prosesser
 - Bistår også andre instanser med fagutvikling og veiledning
 - Har egen rådgivningstelefon og etablert et konsultasjonsteam for de mer komplekse sakene.

Barnehusets rådgivningstelefon

- Statens Barnehus, Oslo tilbyr råd og veiledning ved mistanke om vold eller overgrep
- Rådgivningstelefonen er et tilbud til alle, både offentlig ansatte og privatpersoner
- Kontakt barnehuset på telefon 22 70 56 50
(kl. 08:00-15:45)

Konsultasjonsteamet ved Statens barnehus

- Et tverrfaglig og tverretatlig team for ansatte som jobber med barn og unge
- Gir konsultasjoner til arbeidstakere som er bekymret for om et barn/en ungdom utsettes for vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt
- Gir konsultasjoner i saker som omhandler barn/unge som utøver skadelig seksuell atferd
- Sakene presenteres av råde søker og drøftes av teamet i anonymisert form
- Konsultasjonstid er hver onsdag.
- Time avtales på tlf. 22 70 56 50 (spør etter *konsultasjonsteamet*)

Oppsummering

- **USIKKER/UTRYGG:**
 - Spør åpent
 - Sjekk ut tankene/opplevelsene med kompetent personell. Trafikklyset (hertevigforlag.no)/Bekymringsbarometer (Janus centeret)
- **TRO DET:**
 - Forstå at barn/ungdom kan krenke andre barn seksuelt
- **STOPPE ATFERDEN:**
 - Den stopper seg ikke nødvendigvis selv
- **SAMARBEIDE:**
 - Bred og adekvat ivaretagelse
- **ANMELDE/BEKYMRINGSMELDING:**
 - Etterforskning og avhør ved Barnehuset,
 - Undersøkelse ved Barnevernstjenesten
- **IVARETAGELSE:**
 - Barnet/ungdommen og familien.
- **HENVISE:**
 - Sikre hjelp til barnet/ungdommen og familien

Litteraturreferanser

- Ingnes, Eili Knudsen og Kleive, Helle (2011): "I møte med unge overgripere",
 - Jensen, Monica, m.fl. (2016): "Gutter i Norge med skadelig seksuell atferd". *Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 53, nummer 5, 2016, side 366-375*
 - Søftestad, Siri & Andersen Inger Lise (2014): "*Seksuelle overgrep mot barn*", Universitetsforlaget, Oslo.
 - Kjellgren, C (2016): *Unga, sex och internet*. Presentert på Nordisk nettverkssamling for barn med skadelig seksualisert atferd, København
 - Newton, Anna Kristín (2016): *Erfaringer fra Island*. Presentert på Nordisk nettverkssamling for barn med skadelig seksualisert atferd, København
 - Janus Centeret. (2016). *Statusrapport XIII 2003-2015*, Lasertryk, København
 - Mossige, Svein & Stefansen Kari (2016). "*Vold og overgrep mot barn og unge, omfang og utviklingstrekk 2007-2015*". Allkopi, Oslo
 - Holt, T., Nilsen, L. G., Moen, L. H., & Askeland, I. R. (2016). Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep: En nasjonal kartleggingsundersøkelse. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 6/2016).
 - Askeland, I. R., Jensen, M. Og Moen, L. H. (2017). "*Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Kunnskap og erfaringer fra de nordiske landene og Storbritannia. Forslag til en landsdekkende struktur*". Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1/2017).
 - Meneses JF, Berg RC, Nguyen L. (2016). Oppsummert forskning om effekt av tiltak rettet mot barn og unge som begår voldelige og/eller seksuelle overgrep. Rapport fra Folkehelseinstituttet .
 - Kripos (2017). "Mindreårige anmeldt for voldtekt i 2016", Oslo
 - [Vorland, N.](#), Selvik, S., Hjorthol, T., Kanten, A. B., & [Blix, I.](#) (2018). *Tverretattlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 3).

 - V27: <http://www.betanien.no/hospitalet/bup/Pages/ressursenhet-v27.aspx>
 - Janus Centeret: <http://januscentret.dk/>
 - AIM 2: <http://www.aimproject.org.uk>
 - NICE guideline [NG55], 2016: "*Harmful sexual behaviour among children and young people*," <https://www.nice.org.uk/guidance/ng55>
-
- The TRVTS logo consists of the letters 'TRVTS' in a stylized, red, sans-serif font. To the right of the letters is a vertical red bar with the letters 'ØST' written vertically in white.